УДК 378.147:613.8

МОЦА Андрій Андрійович
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри географії та туризму,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ
https://orcid.org/0000-0002-2603-6269

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЗВО

У статті розкрито концептуальні засади впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій у систему професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Встановлено, що культура безпеки життєдіяльності є інтегративною складовою професійної культури фахівця, яка формується поступово та потребує цілеспрямованої педагогічної підтримки. З'ясовано, що ефективність реагування на ризики залежить від рівня сформованості відповідних компетентностей, критичного мислення та навичок саморегуляції. Наголошено на необхідності системного використання освітніх технологій, орієнтованих на гармонізацію фізичного, психічного та соціального здоров'я студентів. Підкреслено, що здоров'язбережувальні технології мають міждисциплінарний характер і включають медико-гігієнічні, психолого-педагогічні та соціально-адаптаційні компоненти. Визначено значущість застосування інтерактивних методів як інструментів зміцнення психоемоційного комфорту в академічному середовищі. Зауважено, що ефективність реалізації зазначених технологій значною мірою залежить від професійної підготовленості викладача та інституційної стратегії закладу вищої освіти. Підкреслено, що важливо впроваджувати індивідуалізовані освітні маршрути з урахуванням особистісних і професійних особливостей здобувачів. Наголошено на потребі постійного оновлення навчальних програм та модифікації методичних матеріалів відповідно до актуальних ризиків. Встановлено, що інтерактивні технології сприяють формуванню навичок толерантного спілкування, діалогічного мислення та самоусвідомлення. Розкрито специфіку здоров'язбережувальних технологій як засобів профілактики професійного вигорання й перевантаження студентів. З'ясовано, що рухова активність має виконувати компенсаторну та профілактичну функції у студентському середовищі. Констатовано наявність перешкод у реалізації здоров'язбережувальних технологій, серед яких когнітивне перевантаження, низька рухова активність та недотримання принципів здорового способу життя. Визначено необхідність впровадження системного моніторингу стану здоров'я студентів упродовж всього періоду навчання. Зауважено, що аксіологічна складова освітнього процесу формує мотивацію до збереження здоров'я як особистої та суспільної цінності. Наголошено, що створення стабільного здоров'язбережувального освітнього середовища є критично важливим для цілісного формування компетентностей з безпеки життєдіяльності.

Ключові слова: здоров'язбережувальні освітні технології, професійна підготовка, безпека життєдіяльності, вища освіта, освітнє середовище.

https://doi.org/10.31891/pcs.2025.2.44

1. ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах динамічних змін освітнього процесу пріоритетного значення набуває проблема формування безпечного середовища функціонування закладів вищої освіти (ЗВО), що забезпечує якісну підготовку фахівців та збереження й зміцнення їхнього здоров'я. Поглиблення ризиків фізичного, психологічного та соціального характеру, з якими зіштовхуються здобувачі освіти в процесі навчання, актуалізує потребу в системному переосмисленні підходів до організації такого процесу. З огляду на це, особливої уваги потребує розроблення та впровадження педагогічних моделей і організаційних механізмів, які б сприяли гармонійному поєднанню професійної підготовки з усвідомленим ставленням до власного здоров'я як важливої складової освітнього процесу.

2. АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасному науковому дискурсі особлива увага приділяється концептуалізації культури безпеки як важливої складової загальної культури особистості. Так, Романів Л., Пішак О. та Бойчук Р. визначають культуру безпеки як інтегральне утворення, що формує ціннісні орієнтації індивіда щодо збереження здоров'я та попередження ризиків у повсякденному й професійному житті [1]. Поряд з тим, Кондрацька Г. наголошує на необхідності включення здоров'язбережувальної складової до системи безпеки життєдіяльності здобувачів освіти як умови гармонійного розвитку [2].

Пахальчук Н., Григорович О. та Голюк О. аналізують потенціал вищої освіти у впровадженні здоров'язбережувальних практик, підкреслюючи потребу в оновленні підходів до організації освітнього середовища [3]. У цьому контексті Шаповалова Т. акцентує увагу на необхідності формування спеціалізованого здоров'язбережувального освітнього простору, який забезпечує психологічну безпеку, фізичну активність і зниження рівня навчального стресу [4]. Проблематику методичної підготовки майбутніх педагогів до впровадження здоров'язбережувальних технологій висвітлюють Федорчук В. та Федорчук І., які обґрунтовують доцільність застосування інноваційних педагогічних стратегій у професійній освіті [5]. Значний акцент на використанні здоров'язбережувальних технологій у практиці ЗВО здійснили Удич З., Русин Л., Шапаренко І. та Грищенко С., розглянувши їх як чинник формування безпечного освітнього простору [6]. Слухенська Р., Іванушко Я., Назимок Є. та Мурадханян І. акцентують увагу на впливі фізичного середовища закладу освіти на реалізацію оздоровчої функції в освітньому процесі [7]. Водночас Марушкевич А. розглянуто нормативно-організаційні та педагогічні передумови ефективного впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій у систему навчання студентів [8]. Крім того, Бєлкова Т. систематизує технологічні компоненти освітнього середовища, що сприяють збереженню здоров'я, виокремлюючи важливі елементи психолого-педагогічного супроводу студентів [9]. Пішак О., Романів Л. і Гауряк О. дослідили міжзв'язок між здоров'язбережувальними і педагогічними технологіями як передумову якісної фахової підготовки у вищій школі [10]. Комплексний підхід до аналізу проблеми представлено в колективній монографії за редакцією Рибалко Л., де узагальнено результати емпіричних досліджень та запропоновано практичні моделі впровадження здоров'язбережувальних технологій у ЗВО [11].

3. ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад та окреслення практичних напрямів впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій у процес професійної підготовки здобувачів вищої освіти як важливого чинника формування безпеки життєдіяльності в ЗВО.

4. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБҐРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Освіта та виховання в контексті безпеки життєдіяльності покликані формувати у здобувачів вищої освіти цілісну систему знань, відповідний рівень критичного мислення, а також практичні навички, що є необхідними для прийняття раціональних рішень у сфері індивідуальної, сімейної, соціальної та національної безпеки. Зазначені компоненти забезпечують готовність до адекватного реагування на ризики та сприяють розвитку стійких стратегій поведінки в умовах соціальних трансформацій.

У цьому контексті культура безпеки життєдіяльності розглядається як інтегративна складова загальної культури особистості, яка посідає провідне місце в структурі професійної культури майбутнього фахівця. Вона не є вродженою, а формується поступово – через усвідомлення цінностей здоров'я, вивчення поведінкових моделей і систематичне опанування норм безпечної життєдіяльності у процесі професійної освіти. Це дає змогу забезпечити інтелектуальну готовність до діяльності в умовах підвищеної ризикогенності, а також реальну практичну здатність до запобігання та подолання загроз [1, с. 240].

Визначальним елементом такої професійної підготовки є інтеграція здоров'язбережувальних освітніх технологій, що мають системний характер і включають планування педагогічних цілей, структурну побудову освітнього контенту, добір ефективних дидактичних засобів і методів, а також створення здоров'язбережувального середовища. Ці технології орієнтовані на збереження і зміцнення індивідуального здоров'я учасників освітнього процесу, формування відповідних компетентностей, а також впровадження механізмів моніторингу стану здоров'я здобувачів освіти [11, с. 18].

З огляду на особливості підготовки здобувачів вищої освіти, впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій

у процес фахового навчання є актуальною педагогічною стратегією та водночас інструментом зниження професійних ризиків, пов'язаних із тривалим розумовим навантаженням та психоемоційною нестабільністю. Зокрема, впровадження програм релаксації, технологій організації рухової активності під час аудиторної та позааудиторної роботи, використання ергономічних прийомів викладання (наприклад, чергування форм роботи, візуалізація матеріалу, цифрові симуляції) демонструє ефективність у зниженні проявів професійного вигорання серед студентів ЗВО.

Додатково, ефективним прикладом впровадження здоров'язбережувальних технологій є система «Wellness-занять». Вона передбачає поєднання теоретичного матеріалу зі щоденними практиками самомоніторингу (оцінка пульсу, частоти дихання, самооцінка рівня тривожності), що сприяє розвитку навичок саморегуляції та формуванню стійкого ціннісного ставлення до здоров'я.

У системі сучасної освіти здоров'язбереження виступає важливим компонентом педагогічного процесу на всіх його рівнях. У цьому контексті здоров'язбережувальні освітні технології розглядаються як допоміжний інструментарій освітнього процесу, що виявляється через впровадження принципів, методів і прийомів, спрямованих на гармонізацію фізичного, психічного й соціального здоров'я учасників освітнього процесу [10, с. 229].

З урахуванням міждисциплінарного характеру проблематики безпеки життєдіяльності, що охоплює гігієнічні, психологічні, соціальні, екологічні та медичні аспекти, доцільно говорити про синергетичний підхід, в межах якого педагогічні технології інтегруються з медико-гігієнічними, фізкультурно-оздоровчими, соціально-психологічними та технологіями безпечної поведінки. Така інтеграція дозволяє адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб здобувачів й забезпечити комплексне формування здоров'язбережувальної компетентності як одного з визначальних елементів професійної готовності фахівця.

Специфіка вищої освіти вимагає від ЗВО формування стабільного здоров'язбережувального середовища, у межах якого впроваджуються спеціалізовані технології, зорієнтовані на профілактику порушень здоров'я студентів та створення умов для їх повноцінного психофізичного розвитку. До таких технологій належать: медичні (включаючи заходи з профілактики захворювань, підтримки соматичного здоров'я, організації санітарно-гігієнічного контролю); освітні (інформаційно-просвітницькі програми, тематичні модулі у межах дисциплін, виховні заходи, спрямовані на формування культури здоров'я); соціальні (технології, що стимулюють засвоєння навичок здорового способу життя та запобігають девіантній поведінці); психологічні (методи психопрофілактики, тренінгові підходи до розвитку стресостійкості, технології психокорекції) [4, с. 123].

Наприклад, в межах освітніх програм підготовки майбутніх фахівців з галузей «Освіта», «Охорона здоров'я» чи «Безпека життєдіяльності» ефективними є елементи проєктного навчання, пов'язані з розробкою моделей індивідуальних здоров'язбережувальних маршрутів. Такі практики стимулюють автономність студентів та формують відповідальне ставлення до власного здоров'я як ресурсу професійної діяльності.

У межах вищої освіти впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій має системний та комплексний характер, що передбачає інтеграцію різноспрямованих підходів – медико-гігієнічних, фізкультурно-оздоровчих, лікувально-профілактичних, соціально-адаптаційних, екологічних, а також технологій, орієнтованих на формування компетентностей із безпеки життєдіяльності. Зазначені напрями взаємодіють у теоретичному та в практичному аспекті підготовки здобувачів освіти, забезпечуючи цілісність та функціональну узгодженість освітнього середовища [4, с. 124].

На відміну від традиційних освітніх моделей, здоров'язбережувальні технології володіють широким спектром методів, які класифікуються за критерієм функціонального призначення: з одного боку, застосовуються специфічні педагогічні методи (характерні виключно для сфери освіти), з іншого – загальнопедагогічні підходи, що є універсальними для процесів навчання та виховання. До специфічних методів належать лекція, демонстрація,

ситуаційне моделювання, практичні завдання, рольові й ділові ігри, а також відеометод тощо. Структурними компонентами зазначених методів виступають відповідні педагогічні прийоми, які своєю чергою поділяються на профілактично-захисні, компенсаторно-нейтралізуючі, стимулювальні та інформаційно-просвітницькі [8, с. 45].

Застосування таких методів обумовлюється педагогічною доцільністю та особистісними характеристиками викладача, його здатністю до рефлексії, залученням до інноваційної педагогічної практики, а також обізнаністю щодо регіональних особливостей та соціального контексту функціонування ЗВО. Високий рівень професійної залученості викладача є критично важливим для формування цілісного здоров'язбережувального простору, де педагогіка здоров'я реалізується через системну дію.

Варто відзначити, що здоров'язбережувальні освітні технології реалізуються в межах освітньої діяльності ЗВО через цілісну систему заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для гармонійного розвитку здобувачів, збереження та зміцнення їхнього фізичного, психічного і соціального здоров'я. Організація освітнього процесу в контексті таких технологій передбачає урахування комплексного впливу психофізіологічних, емоційно-вольових та когнітивних навантажень на учасників освітнього середовища, що своєю чергою вимагає системного перегляду підходів до управління освітньою діяльністю, режимом праці та відпочинку, а також психоемоційного клімату в академічних групах [6, с. 176].

Продовженням зазначених підходів є формування здоров'язбережувального освітнього середовища, яке має відповідати віковим, індивідуальним та соціокультурним особливостям здобувачів освіти. Таке середовище виконує підтримувальну, а також виховну функції, сприяючи становленню ціннісного ставлення до здоров'я як до особистої та суспільної цінності. При цьому особлива увага приділяється формуванню навичок здорового способу життя, екологічного мислення, а також готовності до збереження здоров'я інших та навколишнього середовища. Саме здоров'язбережувальне освітнє середовище виступає важливим інструментом реалізації цілей здоров'язбережувальної політики ЗВО і визначає ефективність всієї системи безпеки життєдіяльності в освітньому просторі [9, с. 238].

Доцільно констатувати, що ефективність функціонування такого середовища значною мірою залежить від узгодженості між інституційною стратегією ЗВО, підготовкою викладацького складу до впровадження здоров'язбережувальних практик та наявністю матеріально-технічних і соціальних умов.

Однією з важливих умов забезпечення здоров'язбережувального освітнього процесу у ЗВО є підвищення рівня рухової активності здобувачів, що сприяє формуванню важливих життєвих навичок та стійких мотивацій до фізичної самореалізації. Рухова активність, інтегрована в освітній процес, виконує профілактичну та компенсаторну функцію, мінімізуючи негативні наслідки гіподинамії, нервово-емоційного перенапруження, надмірної когнітивної активності та інших чинників, притаманних студентському середовищу. Створення умов для залучення здобувачів до активної фізичної діяльності у межах навчальних занять та в позанавчальний час, забезпечує основу для реалізації цілісної моделі здоров'язбережувального освітнього середовища [6, с. 177].

У цьому контексті важливим є впровадження інноваційних методик і технологій, орієнтованих на комплексне формування, збереження й зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти. Такі підходи сприяють фізіологічному оздоровленню та підвищенню ефективності освоєння програмних компетентностей.

Водночас не менш значущим аспектом здоров'язбереження у вищій школі є психоемоційний комфорт. У цьому аспекті особливого значення набуває інтерактивне навчання як форма педагогічної взаємодії, що ґрунтується на діалозі, партнерстві та міжособистісній підтримці. Інтерактивні технології сприяють включенню кожного здобувача освіти до активної пізнавальної діяльності, формуванню позитивного ставлення до освітнього процесу, зниженню рівня тривожності та зростанню особистісної мотивації. У таких умовах викладач виконує функцію організатора спільної діяльності, що

забезпечує продуктивне освітнє середовище [5, с. 207].

Крім створення позитивного емоційного фону, інтерактивні методики сприяють розвитку важливих особистісно-комунікативних компетентностей. Зокрема, залучення методів групового обговорення, рольових ігор, проєктної діяльності дозволяє сформувати навички діалогічного мислення, аргументації, толерантного спілкування, вміння висловлювати власну позицію та слухати іншого.

Особливістю інтерактивного навчання як здоров'язбережувальної технології є її потенціал щодо формування позитивного самообразу здобувача, зниження страху помилитися та розвитку когнітивної впевненості. Створення ситуацій, у яких кожна відповідь є прийнятною в межах відкритого діалогу, сприяє зменшенню рівня академічного стресу та формує сприятливу психологічну атмосферу в освітньому середовищі.

Крім того, здоров'язбережувальні освітні технології, що охоплюють організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні та навчально-виховні компоненти, реалізуються в межах змістово-методичних освітніх модулів і спрямовані на формування стійких компетентностей з безпеки життєдіяльності. Їх запровадження передбачає оптимізацію освітнього процесу шляхом оновлення методичних матеріалів, модернізації навчальних планів і програм, упровадження спецкурсів та факультативів, що висвітлюють сучасні аспекти збереження та зміцнення здоров'я. Також здійснюється супровід освітнього процесу на всіх його етапах через психолого-педагогічні інтервенції, організацію навчальних практик, профілактичні заходи, спрямовані на запобігання травматизму, зловживанню психоактивними речовинами, формування гігієнічної культури та репродуктивної відповідальності студентської молоді [11, с. 22].

Особливе місце в реалізації освітніх здоров'язбережувальних технологій посідає науковий компонент, який охоплює системну організацію студентської науково-дослідної діяльності у формі участі в науково-практичних конференціях, круглих столах, олімпіадах, наукових форумах з тематики здоров'я та безпеки освітнього середовища.

Поряд з тим, потрібно зауважити, що до структурних елементів здоров'язбережувального освітнього контенту належать дисципліни, безпосередньо орієнтовані на безпеку та охорону здоров'я: «Безпека життєдіяльності», «Охорона праці в галузі», «Цивільний захист», які сприяють формуванню комплексного бачення студентами особистої, професійної та соціальної безпеки. Зміст зазначених курсів потребує постійної актуалізації відповідно до новітніх нормативно-правових актів, тенденцій ризиків у професійній сфері та соціально-психологічних викликів сучасного молодіжного середовища.

Водночас задля підвищення ефективності формування здоров'язбережувальної компетентності доцільно здійснювати диференціацію освітніх технологій за функціонально-змістовим критерієм. У цьому контексті обґрунтовано виділяються такі групи: фізкультурно-оздоровчі технології, екологічно-орієнтовані здоров'язбережувальні підходи, освітні технології забезпечення безпеки життєдіяльності, а також власне здоров'язбережувальні освітні технології, інтегровані у всі форми навчальної діяльності [7, с. 137]. Такий поділ дозволяє точніше розробляти моделі впровадження здоров'язбережувальних практик залежно від спеціальності, освітнього рівня та умов функціонування ЗВО.

Ефективна реалізація здоров'язбережувальних освітніх технологій у системі вищої освіти значною мірою залежить від сформованої мотиваційної сфери здобувачів, яка своєю чергою детермінується низкою соціокультурних і природно-ресурсних чинників. Знання про позитивний і негативний вплив природних ресурсів на стан здоров'я, усвідомлення взаємозалежності людини та навколишнього середовища, розуміння соціально-економічних механізмів функціонування суспільства, а також ціннісно-орієнтований підхід до вивчення спортивно-прикладних дисциплін формують у студентів усвідомлену потребу в дотриманні принципів здорового способу життя [2, с. 34]. Таким чином, аксіологічна складова здоров'язбережувального освітнього процесу відіграє важливу роль у закріпленні

позитивних поведінкових моделей щодо особистого й суспільного здоров'я.

Разом із тим, незважаючи на зростання уваги до здоров'язбереження у вищій школі, в освітній практиці спостерігаються проблеми, що обмежують ефективність реалізації відповідних технологій. До найактуальніших слід віднести інтенсифікацію освітнього процесу, яка часто супроводжується перевантаженням студентів завданнями для самостійного опрацювання, що сприяє зростанню когнітивного стресу, зниженню фізичної активності та порушенню режиму сну. Поряд із цим, серед поширених труднощів є недотримання принципів здорового способу життя з боку здобувачів та з боку педагогів, що створює деструктивний приклад і ускладнює процес формування мотиваційної готовності до самозбереження [3, с. 60].

Крім того, недостатній рівень професійної підготовки частини викладачів щодо інтеграції здоров'язбережувальних технологій в освітній процес, а також домінування когнітивно-орієнтованого підходу у формуванні загальних і спеціальних компетентностей без урахування санітарно-гігієнічних вимог, значно знижують якість педагогічного впливу. Проблемним залишається також питання впровадження системного моніторингу стану здоров'я здобувачів освіти – як на етапі вступу до ЗВО, так і під час завершення навчання. Такий моніторинг є необхідним для розроблення індивідуальних оздоровчих траєкторій та профілактичних заходів, орієнтованих на виявлені ризики.

5. ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

Узагальнення результатів проведеного дослідження засвідчує, що ефективне впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій у систему професійної підготовки здобувачів вищої освіти потребує системного та інтегративного підходу, орієнтованого на гармонізацію когнітивного, емоційного та поведінкового вимірів освітньої взаємодії. Важливо підкреслити, що результативність педагогічного впливу значною мірою зумовлюється здатністю освітнього середовища формувати усвідомлену мотивацію до збереження здоров'я, що реалізується через поєднання міждисциплінарних, практико орієнтованих і особистісно зорієнтованих стратегій. У цьому контексті особливої уваги набуває концепція здоров'язбережувального освітнього середовища, що інтегрує медико-гігієнічні, психолого-педагогічні, фізкультурно-оздоровчі та соціальні компоненти, спрямовані на забезпечення психофізичного добробуту здобувачів освіти. Водночас суттєвим чинником досягнення цілісності освітнього процесу є активне використання інноваційних технологій навчання, інтерактивних методів, диференційованого підходу до організації рухової активності та застосування індивідуалізованих оздоровчих маршрутів, що сприяють підвищенню стресостійкості, саморегуляції та сформованості компетентностей із безпеки життєдіяльності. На цьому тлі постає потреба в оновленні змістового наповнення дисциплін безпекового спрямування, розширенні функцій викладача як модератора здоров'язбережувального процесу та розробленні інституційної стратегії ЗВО щодо формування сталого освітнього середовища, орієнтованого на збереження й зміцнення здоров'я студентської молоді.

Література

1. Романів Л. В., Пішак О. В., Бойчук Р. Р. Культура безпеки, як складова базової культури особистості. Молодий вчений. 2017. № 3.1(43.1). С. 238-241.

2. Кондрацька Г. Д. Здоров'язбережувальна складова у формуванні безпеки життєдіяльності. Health, sport, rehabilitation. 2017. № 3(2). С. 32-36.

3. Пахальчук Н. О., Григорович О. П., Голюк О. А. Використання здоров'язбережувального потенціалу вищої освіти. Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2020. Випуск 61. С. 56-61.

4. Шаповалова Т. Здоров'язбережувальні технології в освітньому просторі. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2022. № 2(27). С. 121-127.

5. Федорчук В. В., Федорчук І. В. Здоров'язбережувальні технології у підготовці майбутніх педагогів. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. Випуск 63. С. 203-212.

6. Удич З. В., Русин Л. П., Шапаренко І. Є., Грищенко С. В. Використання здоров'язбережувальних технологій в освітньому середовищі закладів вищої освіти. Інноваційна педагогіка. 2022. Випуск 48. Том 2. С. 174-177.

7. Слухенська Р. В., Іванушко Я. Г., Назимок Є. В., Мурадханян І. С. Здоров'язбережувальні технології у сфері освітньої бази вищого навчального закладу. Науковий часопис НПУ. Фізична культура і спорт. 2023. № 5(164). С. 137-140.

8. Марушкевич А. Здоров'язбережувальні освітні технології в навчанні студентів: необхідність забезпечення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Педагогіка». 2023. № 2(18). С. 43-46.

9. Бєлкова Т. О. Здоров'язберігаючі технології в контексті освітнього середовища. Health & Education. 2023. Вип. 4. С. 235-239.

10. Пішак О., Романів Л., Гауряк О. Взаємозв'язок здоров'язберігаючих та педагогічних технологій в процесі підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Scientific journal «Physical culture and sport: scientific perspective». 2025. № 1. С. 229-234.

11. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія [за заг. ред. Л. М. Рибалко]. Тернопіль: Осадца В. М., 2019. 400 с.

References

1. Romaniv, L. V., Pishak, O. V., & Boichuk, R. R. (2017). Kultura bezpeky, yak skladova bazovoi kultury osobystosti [Safety culture as a component of a person's basic culture]. Molodyi vchenyi – Young Scientist, 3.1(43.1), 238-241. (in Ukrainian).

2. Kondratska, H. D. (2017). Zdorov'iazberezhuvalna skladova u formuvanni bezpeky zhyttiediialnosti [Health-preserving component in the formation of life safety]. Health, Sport, Rehabilitation, 3(2), 32-36. (in Ukrainian).

3. Pakhalchuk, N. O., Hryhorovych, O. P., & Holiuk, O. A. (2020). Vykorystannia zdorov'iazberezhuvalnoho potentsialu vyshchoi osvity [Using the health-preserving potential of higher education]. Naukovi zapysky VDPU imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Pedahohika i psykholohiia – Scientific Notes of M. Kotsiubynskyi VSPU. Series: Pedagogy and Psychology, 61, 56-61. (in Ukrainian).

4. Shapovalova, T. (2022). Zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii v osvitnomu prostori [Health-preserving technologies in the educational space]. Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu. Seriia: Pedahohika – Scientific Bulletin of Melitopol State Pedagogical University. Series: Pedagogy, 2(27), 121-127. (in Ukrainian).

5. Fedorchuk, V. V., & Fedorchuk, I. V. (2022). Zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh pedahohiv [Health-preserving technologies in the training of future teachers]. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern Information Technologies and Innovative Teaching Methods in Specialist Training: Methodology, Theory, Experience, Problems, 63, 203-212. (in Ukrainian).

6. Udych, Z. V., Rusyn, L. P., Shaparenko, I. Ye., & Hryshchenko, S. V. (2022). Vykorystannia zdorov'iazberezhuvalnykh tekhnolohii v osvitnomu seredovyshchi zakladiv vyshchoi osvity [Using health-preserving technologies in the educational environment of higher education institutions]. Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy, 48(2), 174-177. (in Ukrainian).

7. Slukhenska, R. V., Ivanushko, Ya. H., Nazymok, Ye. V., & Muradkhanyan, I. S. (2023). Zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii u sferi osvitnoi bazy vyshchoho navchalnoho zakladu [Health-preserving technologies in the educational base of a higher education institution]. Naukovyi chasopys NPU. Fizychna kultura i sport – Scientific Journal of NPU. Physical Culture and Sports, 5(164), 137-140. (in Ukrainian).

8. Marushkevych, A. (2023). Zdorov'iazberezhuvalni osvitni tekhnolohii v navchanni studentiv: neobkhidnist zabezpechennia [Health-preserving educational technologies in student training: the need for provision]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriia: Pedahohika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: Pedagogy, 2(18), 43-46. (in Ukrainian).

9. Bielkova, T. O. (2023). Zdorov'iazberihaiuchi tekhnolohii v konteksti osvitnoho seredovyshcha [Health-preserving technologies in the context of the educational environment]. Health & Education, 4, 235-239. (in Ukrainian).

10. Pishak, O., Romaniv, L., & Hauriak, O. (2025). Vzaiemozviazok zdorov'iazberihaiuchykh ta pedahohichnykh tekhnolohii v protsesi pidhotovky fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh [Interaction of health-preserving and pedagogical technologies in the training of specialists in higher educational institutions]. Scientific Journal «Physical Culture and Sport: Scientific Perspective», 1, 229-234. (in Ukrainian).

11. Zdorov'iazberezhuvalni tekhnolohii v osvitnomu seredovyshchi: kolektyvna monohrafiia [Health-preserving technologies in the educational environment: Collective monograph] (L. M. Rybalka, Ed.). (2019). Ternopil: Osadtsa V. M. (in Ukrainian).

Abstract

MOTSA Andriy
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

HEALTH-PRESERVING EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF HIGHER EDUCATION APPLICANTS AS A COMPONENT OF LIFE SAFETY IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

The article reveals the conceptual foundations for implementing health-preserving educational technologies in the system of professional training for higher education students. It has been established that the culture of life safety is an integrative component of a specialist's professional culture, which is formed gradually and requires purposeful pedagogical support. It has been found that the effectiveness of risk response depends on the level of development of relevant competencies, critical thinking, and self-regulation skills. The necessity of systematically using educational technologies aimed at harmonizing students' physical, mental, and social health is emphasized. It is highlighted that health-preserving technologies are interdisciplinary in nature and include medical-hygienic, psychological-pedagogical, and social-adaptive components. The significance of using interactive methods as tools for strengthening psycho-emotional comfort in the academic environment is defined. It is noted that the effectiveness of implementing these technologies largely depends on the professional competence of the teacher and the institutional strategy of the higher education institution. It is emphasized that it is important to implement individualized educational pathways, taking into account the personal and professional characteristics of students. The need for continuous updating of curricula and modification of methodological materials according to current risks is stressed. It has been found that interactive technologies contribute to the development of tolerant communication skills, dialogical thinking, and self-awareness. The specifics of health-preserving technologies as means of preventing student burnout and overload are described. It has been clarified that physical activity should perform compensatory and preventive functions in the student community. The existence of obstacles to the implementation of health-preserving technologies, including cognitive overload, low physical activity, and non-compliance with healthy lifestyle principles, has been stated. The necessity of implementing a systematic monitoring of students' health status throughout the entire period of study is defined. It is noted that the axiological component of the educational process forms the motivation to maintain health as a personal and social value. It is emphasized that creating a stable health-preserving educational environment is critically important for the comprehensive formation of life safety competencies.

Keywords: h health-preserving educational technologies, professional training, life safety, higher education, educational environment.

Стаття надійшла до редакції / Received 01.05.2025
Прийнята до друку / Accepted 30.05.2025